

Invalidiliiton huomioita sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juusolle

Kaikissa terveyden, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämisen prosesseissa on huomioitava myös vammaiset henkilöt. Esteettömyys on keskeistä yhdenvertaisuuden toteutumiseksi. Tässä toiveitamme koskien muutamaa ajankohtaista aihetta:

Vammaispalvelulaista

Vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden toteutumiseksi on varmistettava

a) vammaispalvelujen riittävä rahoitus: vammaispalvelut ovat pääosin subjektiivisia oikeuksia, käyttäjilleen välttämättömiä yhdenvertaisen elämän mahdollistamiseksi (perustuslaki, yhdenvertaisuuslaki, YK:n vammaisyleissopimus)

b) vammaispalvelujen saanti: jokaisen vammaisen henkilön on saatava yksilöllisen tarpeensa mukaiset palvelut oikea-aikaisesti

Toivomme lain voimaantulon siirtoa (--> 1.1.2025) ja lisääjän hyödyntämistä lain korjaamiseen. Viime kaudella hyväksytyyn lakiin jäi viime hetkillä valitettavaa epätarkkuutta ja StV lisäsi vammairyhmien välistä epäyhdenvertaisuutta omilla muotoiluillaan.

Korjaustarpeita mm. nämä:

- vaikeavammaisuustermiä ei saa poistaa
- toimintarajoitteen vaikeusaste ja kesto huomioitava
- sosiaalinen vamma poistettava soveltamisalasta (sitä ei mainita myöskään YK:n vammaisyleissopimuksessa)
- ikäntymisrajaus muotoiltava niin, että laki säilyy erityislakina mutta ei sulje pois henkilöitä, jotka vammautuvat iäkkäinä (vrt nykyisen VPL:n henkilökohtainen apu, josta on jo oikeuskäytäntöä)
- vahva seurantamekanismi tarvitaan, vammaiset henkilöt osallistettava aidosti
- valituslupamenettelystä on luovuttava (hallinto-oikeuksien keskenään erilaiset ratkaisut heikentävät yhdenvertaista oikeusturvaa, kanava valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen tarvitaan)

Kuntoutuksesta

Vammaisen henkilö tarvitsee säännöllisesti ja riittävästi ammattilaisen toteuttamaa kuntoutusta toimintakyvynsä ylläpitämiseksi (ja esimerkiksi työssäkäynnin mahdollistamiseksi). Vaikeasti vammaisten henkilöiden kuntoutus vähentynyt (avoterapiat ja moniammatillinen yksilökuntoutus), kun Kelan ”vaikeavammaisten lääkinnällinen kuntoutus” muuttui ”vaativaksi lääkinnälliseksi kuntoutukseksi”. Kuntoutusmäärärahoja tulee lisätä, ei vähentää.

Emme kannata monikanavarahoituksen purkamista tässä vaiheessa, koska terveydenhuollon valmius vastata yli 65-vuotiaiden vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen tarpeisiin on riittämätön ja heikentää näin vammaisten ihmisten toimintakykyä.

Työkyvyn edistämisestä

Vammaisten ihmisten työllistymistä ja työelämässä pysymistä edistävät riittävät kuntoutuspalvelut, mutta myös sote-ammattilaisten tuki työllistymisessä. Hyvinvointialueilla on parin viime vuoden aikana kehitetty työkyvyn tuen tiimi -palveluita. Tätä kehitystyötä tulee edelleen jatkaa ja tukea.

IPS-mallia hyödynnetty mielenterveyskuntoutujien kohdalla. Hallitusohjelmakirjauksessa ”IPS – Sijoita ja valmenna!” -toimintamallia laajennetaan osatyökykyisten työllistämiseksi. Kohderyhmää voisi laajentaa vammaisiin henkilöihin.

Apuvälineistä

Avustajakoiran luovutusperusteet on kirjattu valtakunnalliseen apuvälineoppaaseen. Kokonaisharkinta antaa hyvinvointialueille mahdollisuuden luovuttaa myös jokin muu apuväline. Avustajakoiran hyöty fyysisesti vammaisen ihmisen apuvälineenä ja kunnan kohottajana fyysisen aktiivisuuden lisäämisessä on suuri. Hyvinvointialueiden tietämystä avustajakoirien hyödyistä vahvistettava.

Terveydenhuoltolain 29 §:n nojalla asetuksella säädetään vain lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden käyttöön luovutuksen perusteista. Olisi tarpeellista säätää myös apuvälinepalveluprosessista, palveluiden ja apuvälineen saamisen määräajoista, apuvälineiden huollosta, korjauksesta ja oikeudesta saada muutoksenhakukelpoinen päätös apuvälineestä. Terveydenhuoltolakia pitäisi muuttaa ja asetusta päivittää.

Erikoissairaanhoidon piiriin kuuluvia apuvälinepalveluita koskevat aikarajat pysyvät ennallaan (3 kk, jopa 6 kk), vaikka hoitotakuu perusterveydenhuollon osalta muuttuu 1.9.23. Apuvälinettä välttämättä tarvitsevalle prosessi voi olla varsin pitkä, eikä säädetyissä ”kohtuullisen ajan” rajoissa välttämättä pysytä. Hoitotakuun määräajat apuvälineiden osalta tulisi tarkentaa.

Harvinaissairauksista

Harvinaisten sairauksien kansallista ohjelmaa (2024-27) päivitetään. Kansallisen koordinaation rahoitus (THL) on päättyvässä vuodenvaihteessa. Tulevien vuosien rahoitus on turvattava.

YK:n vammaisyleissopimuksesta

VANE:n toimintaa on uudistettava, resursointia vahvennettava (nyt vain osa-aikainen pääsihteeri). Vammaisjärjestöjä osallistettava enemmän, VANE:n vpj:n asemaa tehtävä näkyvämmäksi.

Janne Juvakka, toimitusjohtaja, janne.juvakka@invalidiliitto.fi, 0405917098
Laura Andersson, yhteiskuntasuhdejohtaja, laura.andersson@invalidiliitto.fi, 0407517225
Henrik Gustafsson, juristi, henrik.gustafsson@invalidiliitto.fi, 0447650693